യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗ 36

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ചമത്കുർവന്ത്യഥാനർഥാ ആവർതാ ഇവ വാരിണി .
ഏകസ്വഭാവാഃ സകലാ യഥാ വാരിതരങ്ഗകാഃ .. 1
സർവസ്യൈവാസ്യ വിശ്വസ്യ നിർജ്ഞേയജ്ഞേയരൂപിണീ .
പരമാകാശതാരൂപം പരോപശമസംശ്രയാ .. 2
ബാലചിന്താ പുരോവ്യോമ്നി ന കിംചിദപി മേ യഥാ .
തഥേദം തത്ത്വതോ വിശ്വം സത്യം തു ശിശുചേതസി .. 3
അരൂപാലോകമനനം ശിലാപുത്രകസൈന്യവത് .
രൂപാലോകമനസ്കാരാ ഭാന്തി കേവാത്ര വിശ്വതാ .. 4
രൂപാലോകമനസ്കാരാ സാരശ്ചിന്മാത്രതാം വിനാ .
ന ലഭ്യത്യേ്സാവപരം വ്യോമേവാത്ര ക്വ വിശ്വതാ .. 5
വിദോ വിത്ത്വം ജഗദ്ഭ്രാന്തിരവിത്ത്വം തു ന വിഭ്രമഃ .
വിത്ത്വാവിത്ത്യേ ത്വദായത്തേ ചിത്താചിത്തേ യഥാ തവ .. 6
പരമാകാശരൂപത്വാച്ചിദ്വ്യോമ്നോ വിതതാകൃതേഃ .
ന സ്വഭാവവിപര്യാസഃ കശ്ചിത്സംഭവതി ക്വചിത് .. 7
തന്മയസ്യാസ്യ വിശ്വസ്യ ന സ്വഭാവവികാരിതാ .
വിദ്യതേ പ്രേക്ഷ്യമാണാപി കിമു സാസ്യ ഭവിഷ്യതി .. 8
സർവം ചിദ്വ്യോമ ചൈവേദം ന സത്ത്വമഹമിത്യപി .
വികാരാദ്യസ്തി ന ജ്ഞപ്താവജ്ഞപ്തിം ന ലഭേത്ക്വചിത് .. 9
സർവം ശാന്തം ശിവം ശുദ്ധം ത്വമഹംതാദിവിഭ്രമമ് .
ന കിംചിദപി പശ്യാമി വ്യോമജം കാനനം യഥാ .. 10
സംവിദാകാശശൂന്യത്വം യത്തദ്വിദ്ധി വചോ മമ .
ഇദം ത്വത്സംവിദാകാശേ സ്വയമാത്മനി തിഷ്ഠതി .. 11
പദമാഹുഃ പരം സദ്യദനിച്ഛോദയമാസിതമ് .
പാഷാണപുരുഷസ്യേവ ചിത്രസ്ഥസ്യേവ ചാസനമ് .. 12
സ വിശ്രാന്തമനാ മൗനീ യസ്യ പ്രകൃതകർമസു .
സ്പന്ദോ ദാരുനരസ്യേവ വിഗതേച്ഛമനാകുലമ് .. 13
അന്തഃശൂന്യം ബഹിഃശൂന്യം വിരസം ഗതവാസനമ് .
ജഗദ്വേണോരിവ ജ്ഞസ്യ ജീവതോ ഭാതി ജീവനമ് .. 14
യസ്യ ന സ്വദതേ ദൃശ്യമദൃശ്യം സ്വദതേ ഹൃദി .
സബാഹ്യാഭ്യന്തരം ശാന്തഃ സ വിതീർണോ ഭവാർണവാത്.. 15
ഉച്യന്താം ശബ്ദജാലാനി വംശവദ്ഗതവാസനമ് .
രസേനാനങ്ഗലഗ്നേന പ്രകൃതാനന്യചോദനൈഃ .. 16
സ്പൃശ്യന്താം സ്പർശനീയാനി യഥാപ്രാപ്താന്യവാസനമ് .
കൂടാഗാരവദക്ഷുബ്ധമനിച്ഛമമനോദയമ് .. 17
സ്വാദ്യന്താം രസജാലാനി വിഗതേച്ഛാഭയൈഷണമ് .

അപരാഗാഭിലഷണം യഥാപ്രാപ്താനി ദർവിവത് .. 18
ദൃശ്യന്താം രൂപജാലാനി പുനഃ പ്രാപ്താന്യവാസനമ് .
അരസം നിർമനോമാനമഗർവം ചിത്രനേത്രവത് .. 19
ജിഘ്ര്യന്താം ഗന്ധപുഷ്പാണി വിഗതേച്ഛമവാസനമ് .
സ്പന്ദബന്ധോപലഗ്നാനി ത്യാഗായ വനവാതവത് .. 20
ഇതി ചേദ്വിരസത്വേന ബോധയിത്വാ ചികിത്സിതാഃ .
ന ഭോഗരോഗാസ്തദ്വച്ച ശാന്ത്യൈ നാസ്തി കഥൈവ ച .. 21
യഃ സ്വാദയൻഭോഗവിഷം രതിമേതി ദിനേ ദിനേ .
സോഽഗ്നൗ സ്വമൂർതി ജ്വലിതേ കക്ഷമക്ഷയമുജ്ഝതി .. 22
നിരിച്ഛത്വം സമാധാനമാഹുരാഗമഭൂഷണാഃ .
യഥാ ശാമ്യേന്മനോഽനിച്ഛം നോപദേശശതൈസ്തഥാ .. 23
ഇച്ഛോദയോ യഥാ ദുഃഖമിച്ഛാശാന്തിര്യഥാ സുഖമ് .
തഥാ ന നരകേ നാപി ബ്രഹ്മലോകേഽനുഭൂയതേ .. 24
ഇച്ഛാമാത്രം വിദുശ്ചിത്തം തച്ഛാന്തിർമോക്ഷ ഉച്യതേ .
ഏതാവന്ത്യേവ ശാസ്ത്രാണി തപാംസി നിയമാ യമാഃ .. 25
യാവതീ യാവതീ ജന്തോരിച്ഛോദേതി യഥാ യഥാ .
താവതീ താവതീ ദുഃഖബീജമുഷ്ടിഃ പ്രരോഹതി .. 26
യഥാ യഥേച്ഛാ തനുതാം യാതി ജന്തോർവിവേകതഃ .
തഥാ തഥോപശാമ്യന്തി ദുഃഖചിന്താവിഷൂചികാഃ .. 27
യഥാ യഥേച്ഛാ ഘനതാം യാതി ലോകസ്യ രാഗതഃ .
തഥാ തഥാ വിവർധന്തേ ദുഃഖചിന്താവിഷോർമയഃ .. 28
ഇച്ഛാ ചികിത്സ്യതേ വ്യാധിർന സ്വയത്നൗഷധേന ചേത് .
തദത്ര ബലവന്മന്യേ വിദ്യതേ നൗഷധാന്തരമ് .. 29
ഇച്ഛോപശമനം കർതും യദി കൃത്സ്നം ന ശക്യതേ .
സ്വല്പമപ്യനുഗന്തവ്യം മാർഗസ്ഥോ നാവസീദതി .. 30
യസ്ത്വിച്ഛാതാനവേ യത്നം ന കരോതി നരാധമഃ .
സോഽന്ധകൂപേ സ്വമാത്മാനം ദിനാനുദിനമുജ്ഝതി .. 31
ദുഃഖപ്രസവശാലിന്യാ ബീജമിച്ഛൈവ സംസൃതേഃ .
സമ്യഗ്ജ്ഞാനാഗ്നിദഗ്ധാ സാ ന ഭൂയഃ പരിരോഹതി .. 32
ഇച്ഛാമാത്രം ഹി സംസാരോ നിർവാണം തദവേദനമ് .
ഇച്ഛാനുത്പാദനേ യത്നഃ ക്രിയതാം കിം വൃഥാഭ്രമൈഃ .. 33
ശാസ്ത്രോപദേശഗുരവഃ പ്രേക്ഷ്യന്തേ കിമനർഥകമ് .
കിമിച്ഛാനനുസംധാനസമാധിർനാധിഗമ്യതേ .. 34
യസ്യേച്ഛാനനുസംധാനമാത്രേ ദുഃസാധ്യതാ മതേഃ .
ഗുരൂപദേശശാസ്ത്രാദി തസ്യ നൂനം നിരർഥകമ് .. 35
ഇച്ഛാവിഷവികാരിണ്യാമന്ത ഏവ നൃണാമലമ് .
ദുഃഖപ്രസരകാരിണ്യാ ഹരിണ്യാ ജന്മ ജങ്ഗലേ .. 36
ന ബാലീക്രിയതേ ത്വീഷദാത്മജ്ഞാനായ ചേദസൗ .
ഇച്ഛോപശാന്തിഃ ക്രിയതാം തയാലം തദവാപ്യതേ .. 37
നിരിച്ഛതൈവ നിർവാണം സേച്ഛതൈവ ഹി ബന്ധനമ് .

യഥാശക്തി ജയേദിച്ഛാം കിമേതാവതി ദുഷ്കരമ് .. 38
ജരാമരണജന്മാദി കരഞ്ജഖദിരാവലേഃ .
ബീജമിച്ഛാ സദൈവാന്തർദഹ്യതാം ശമവഹ്നിനാ .. 39
യതോ യതോ നിരിച്ഛത്വം മുക്തതൈവ തതസ്തതഃ .
യാവദ്ഗതി യഥാപ്രാണം ഹന്യാദിച്ഛാം സമുത്ഥിതാമ് .. 40
യതോ യതശ്ച സേച്ഛത്വം ബന്ധപാശാസ്തതസ്തതഃ .
പുണ്യപാപമയാ ദുഃഖരാശയോ വിതതാർതയഃ .. 41
ഇച്ഛാനിരാസരഹിതേ ഗതേ സാധോഃ ക്ഷണേഽപി ച .
ദസ്യുഭിർമുഷിതസ്യേവ യുക്തമാക്രന്ദിതും ചിരമ് .. 42

യഥാ യഥാസ്യ പുംസോഽന്തരിച്ഛാ സമുപശാമ്യതി .
തഥാ തഥാസ്യ കല്യാണം മോക്ഷായ പരിവർധതേ .. 43
ആത്മനോ നിർവിവേകസ്യ യദിച്ഛാപരിപൂരണമ് .
സംസാരവിഷവൃക്ഷസ്യ തദേവ പരിഷേചനമ് .. 44

ഹൃദ്-വൃക്ഷജാഃ സ്വസുഖ-ദുഃഖ-കുബീജ-കോശൗ
വൈരാദി-വാ+ശ്രയ-കൃതാദ-ശുഭാ+ച്ഛുഭാച്ച .
ആസാദ്യ ദുഷ്കൃതകൃശാനുശിഖാഃ ശിതാന്താ
ഇച്ഛാ+ശ്ഛ/ര/മ+ച്ഛമിതി പും+സ്പശു-മാദഹന്തി .. 45

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോപായേഷു നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ സംസാര-ബീജ-കഥനം നാമ ഷട്ത്രിംശഃ സർഗഃ .. 36 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
14.12.2023